

DE STAATSVIJAND

Johan Op de Beeck

De staatsvijand

Historische thriller

Horizon

Inhoud

1	Smalltalk	9
2	Een naar voorgevoel	15
3	Een gesprek onder kameraden	19
4	Een puzzelstuk	31
5	Een verzoek	35
6	Het doelwit	39
7	Агентурный Радиоцентр КГБ Московский центр – Geheim radiocentrum, Moskou-Centrum	45
8	Het weerzien	51
9	Bodycheck	59
10	De deal	65
11	Агентурный Шифр Евдокимов – Codebericht aan agent Jevdokimov	75
12	De Apache	79
13	Een van die gesprekken die nooit hebben plaatsgevonden	87
14	Dead drop	93
15	Afwachten in de Wetstraat	97
16	Toiletgenoegens	103
17	Vorbereidingen	111
18	Bljat	119
19	Over de Dijle	125
20	Ambassade van de Sovjet-Unie	131
21	In de knel	141
22	Sandra	153

23	Losse eindjes	161
24	Een warme hap	165
25	Missers	173
26	Voortvluchtig	181
27	Caruso	193
28	Afspraken	199
29	Spooks	217
30	Nacht brengt raad	223
31	Een fait accompli	235
32	De overhandiging	241
33	Een incident	251
34	De mier	259
35	De oppergoden	271
36	In de kloostergang	281
37	'Assiel'	295
38	Koehandel	309
39	De vergeetput	321
	Nawoord	329
	Noten	333
	Beelden	335

Het begin van het jaar was tekenend voor het woelige verloop van de rest. In Montgomery, Alabama ontplofte een bom voor het huis van de zwarte dominee Martin Luther King. Een charismatische jonge zanger bereikte het hoogste schavot in de Amerikaanse hitlijsten en veranderde voorgoed de muziekgeschiedenis. Zijn naam was Elvis Presley, de single heette 'Heartbreak Hotel'. Het Israëli-sche leger viel de Egyptische Sinaiwoestijn binnen, nadat Egypte het Suezkanaal had genationaliseerd en er de scheepvaart blokkeerde. Egypte vond een bondgenoot in de Sovjet-Unie en veranderde daarmee het machtsevenwicht in het Midden-Oosten. Een groep van 82 Cubaanse ballingen onder leiding van Fidel Castro vertrok met een zeilboot vanuit Mexico naar Cuba om daar een communistische revolutie te beginnen. Tegen datzelfde communisme gingen in Polen honderdduizenden mensen de straat op. Te Poznań openden tanks het vuur op de massa. Vierenzeventig betogers verloren daarbij het leven. De wereld leefde onder de constante dreiging van een nucleair conflict tussen het Westen – met de Verenigde Staten op kop – en het Oost-Europese, communistische blok, waarin de Sovjet-Unie heerste. Ook in België zat de schrik erin. Het land hoorde bij de NAVO-lidstaten en kon zich dus genoodzaakt zien om de bondgenoten bij te staan in een nieuwe wereldoorlog. Nederland bibberde van de kou, maar mocht zich verheugen op een Elfstedentocht. In het Belgische Marcinelle vond een van de zwaarste mijnrampen uit de geschiedenis plaats. Ze kostte het leven aan 262 mijnwerkers. Allemaal

gebeurtenissen van formaat. Maar in niets waren ze te vergelijken met nog een ander drama dat zich in datzelfde, bijzondere jaar 1956 zou afspelen.

1 Smalltalk

Schuttersvest, Mechelen, dinsdag 14 augustus 1956

Vlijmscherp kwam de schaar in actie. Een behendige hand leidde haar naar haar doel: een nieuwe coupe in de welige krullen van de asblonde dame in de lederen stoel.

‘Nog een permanentje straks misschien?’ vroeg de kapper hoopvol.

‘Merci. Ik kom overmorgen wel terug, mijnheer Van Hooff, ik heb gasten thuis. Zenuwachtig dat ik ben! En een werk dat zoiets geeft!’

Bedreven als hij was in smalltalk beaamde de coiffeur elk woord.

‘Da’s waar, madame Van Dijck. Volgens mij onderschatten de meeste mannen wat de gastvrouw op zo’n avondje allemaal te doen heeft’, sprak hij aanmoedigend.

Er stond een feestdag voor de deur. Gisèle Van Dijcks fraai getuite lippen lachten de kapper toe, de man die elke vrouw leek te begrijpen. Hij grinnikte terug, maar hield zijn blik gericht op de in hun plooi vallende krullen van haar opsteekkapsel, het nieuwste model in de wereld van de haartooi. Zijn volle aandacht had zij dus niet. Dat hij afstand wilde houden tegenover haar en zijn vele andere vrouwelijke klanten, was niet de enige reden. Ergens in zijn brein sloop een onprettig gevoel naderbij. Het gevoel dat iemand je stiekem in de gaten houdt. Het overkwam hem wel vaker. Een prikkel die hij maar al te goed kende. De gewaarwording stak altijd onverwacht en ijzingwekkend de kop op, als een plotse windvlaag in de herfst. Het maakte deel uit van zijn natuur.

Vele jaren geleden hadden de Engelse spionnetrainers hem geleerd om te letten op de signalen van naderend onheil. Een kunst die tot zijn tweede natuur was gaan behoren. Hij kon het niet helpen. Het bezorgde hem maagkrampen. En nare herinneringen. Dom eigenlijk. Er kon hem niets meer overkomen, althans niet de vreselijke dingen die hij in de oorlog had doorstaan. Die tijd was voorbij en was lang vergeten door de meesten. Maar niet door Van Hooff. Maandenlang had hij uiterst geheime opdrachten vervuld in het door de nazi's bezette België. Slechts maniakale achterdocht en sluwheid hadden hem in leven gehouden. Geen stap had hij gezet zonder een web van verheimelijking en voorzorgsmaatregelen om zich heen te spinnen. Behalve die ene keer. Het had hem tot in de kerkers en de martelkamers van de Geheime Feldpolizei gebracht. En tot in Dachau. Je begaat één misstap, je neemt één keer de verkeerde persoon in vertrouwen, je stapt één keer door een onvertrouwde deur, en je leven zal nooit meer hetzelfde zijn. Misschien was Van Hooff juist daarom een man geworden die elke ongewone ontmoeting, elke uitzondering in zijn dagelijkse routine met argwaan beantwoordde. Natuurlijk steeds onterecht. Maar zo iemand was hij dus geworden.

Hij pakte een spuitbus beet. 'Christian Dior', zei hij met een knipoog.

'O, de Champs-Élysées!' kirde ze.

'Ja, een nieuwe haarlak geparfumeerd door de meester zelf. Zullen we?'

'Zeker weten.'

Van Hooff kende zijn stiel. Op de bekoorlijk gewelfde lichaamsvormen van Van Dijck had hij al wel vaker de nieuwste look van Dior bespeurd. Dit jaar was het de Y-lijn, met de typische strakke schouders, brede reverskragen, een strak bovenlijfje met een V-vorm en een lange nauwsluitende rok. Een wandelende Y was ze. Maar wel chic en aantrekkelijk. Tersluiks wierp hij een blik naar buiten om te onderzoeken of daarbuiten iets ongewoons aan de hand was. Hij betrapte zich erop. De Schuttersvest zag er hetzelfde

de uit als altijd. Uiteraard. Wat had hij anders verwacht? Hij was boos op zichzelf. Normaal zou hij nooit meer worden. Dat had hij al lang geleden beseft. Maar misschien wat minder paranoïde?

‘En wat vinden we ervan, madame Van Dijck?’

De spiegel draaide rond de herboren haardos van madame, die in de wolken leek.

‘U bent toch echt een man die begrijpt wat een vrouw nodig heeft’, zei Van Dijck.

Woorden die Van Hooff besloot te negeren. Hij mocht dan wel de vijftig naderen, bij de vrouwen lag hij nog steeds goed in de markt. Het was zijn handelsmerk. Kapsalon Van Hooff was het chicste van de stad. Van Hooffs clientèle was select en vaak moest hij nieuwe klanten weigeren. Zijn rijzige gestalte en de blauwe pretoogjes charmeerden. Hij wist dat, maar deed er niets mee. Liefde was iets wat hij gekend had. Grote liefde, in gouden letters. Maar ze was teloorgegaan in de oorlog, zoals zovele andere dingen van waarde. Hij had er een kruis over gemaakt. Als de weemoed hem hoog zat, trok hij na de dagtaak thuis de gordijnen dicht en zette hij op de Philips HX348A-radiogrammofoon het ‘Adagietto’ van Mahler op. Een plaat gekocht in de Fonorama in de Bruul. Omringd door een paar oude, anonieme naamloze schilderijen en mahoniehouten kastjes op ranke poten liet hij zich dan vervoeren naar een andere werkelijkheid. Dat was zijn remedie tegen de blues. Dat, en een flinke scheut Oban, zijn lievelingswhisky.

Hoog tijd om af te rekenen. Van Dijck was zijn laatste klant voor vandaag en hij voelde zich nooit op zijn gemak wanneer hij in het kapsalon alleen was met een van zijn vrouwelijke habituees, zeker als ze dubbelzinnigheden uitkraamden.

De kassa rinkelde. De deur ging open. Van Dijck nam afscheid met een zoete glimlach. De zaak kon sluiten. Hij was blij dat de dag erop zat. Maar het nare gevoel ebde niet weg.

Komaan zeg. Er is niets aan de hand. Dit is Mechelen, dit is België, allang weer een vrij land.

Vrijheid waarvan de meesten niet meer leken te beseffen hoe broos ze was. Nee, er was niets aan de hand. Hij deed een poging zijn aandacht te verleggen naar het vooruitzicht op een lekker avondmaal. Zo meteen zou hij zich een paar huizen verder in een stijlvol maatpak hijsen en dan naar de Grote Markt gaan. Een steak frites met peperroomsaus in brasserie Den Beer misschien. Daarna misschien nog een filmpje meepikken in bioscoop Eldorado op de Botermarkt.

Nee Van Hooff, je wordt niet in de gaten gehouden. Dat is voltooid verleden tijd man. Voorbij.

Weer trachtte hij zichzelf te overtuigen. En vergiste zich. Meteen bij het naar buiten gaan had hij hem opgemerkt. Toen hij op de stoep stond en zich omdraaide om de deur op dubbel slot te draaien was hij een milliseconde op zijn radar verschenen. Een man met een hoed, donker gekleed, de handen werkeloos in de schoot, zonder enige reden zittend op een van de rustbankjes die onder de bomen van de wijldropige Schuttersvest wachtten op naar verpozing snakkende wandelaars. Ze kwamen nooit. Behalve vandaag dus. Van Hooff bedwong de instinctieve drang om hem aan te kijken. Het heerschap zat aan de overkant van de straat, met zijn gelaat naar het kapsalon gekeerd. Naar hem dus. In elk geval besloot hij verder te lopen en te doen wat hij elke dag deed: van nummer 71 naar nummer 35 wandelen, de deur openen en zijn privéwoning betreden. Aan een achtervolger moet je nooit laten blijken dat je hem gespot hebt. Je laat hem in de waan en draait langzaam de rollen om, tot de jager zelf de prooi wordt. Ach wat. Moest er nu echt een foute reden zijn om op die bank te zitten, ook al stond ze recht tegenover zijn kapsalon? Waarom zou dat nu verkeerd moeten zijn? Er waren zoveel mogelijkheden te bedenken. Was het misschien een verliefde snotaap die treurde omdat zijn lief het uitgemaakt had? Een mediterende dichter? Of toch iets anders? De kapper dwong zichzelf om zijn oude reflexen terzijde te schuiven. Het lukte hem niet.

Onwillekeurig traden verdedigingsmechanismen in werking. Hij dacht aan zijn Walther P38. Hij had het wapen ontfutseld aan een Gestapo-officier tijdens een van de vele arrestaties van oorlogsmisdadigers die hij in opdracht van de Staatsveiligheid na de oorlog in Duitsland had verricht. Hij had ervan gehouden omdat je het pistool ongespannen, dus met de hamer in ruststand, kon afvuren. Vakwerk van de Carl Waltherfabriek in Ulm. Enkele jaren geleden had hij het pistool in de Dijle gegooid, tijdens een van zijn avondlijke loopoefeningen langs de Mechelse vesten. Op een stille plek had hij halt gehouden, in het water gestaard en gemijmerd over vroeger... en over de vrouw die hij in de oorlog had liefgehad. De tranen waren hem in de ogen gesprongen en hij had het wapen in het water gegooid, in de vage hoop dat daarmee de bladzijde kon worden omgedraaid. Nog voor hij de plons hoorde, wist hij al dat die wens nooit in vervulling zou gaan. Hij was blijven staan tot het rivieroppervlak geen spoor van zijn daad meer vertoonde en was dan verder de nacht in gehold, alleen met zijn gedachten.

Nee, wapens had hij niet meer. Maar een sterk lichaam? Misschien. Het concentratiekamp had zijn tol geëist. Van Hooff had de twijfelachtige eer om naast een reeks eretekens te beschikken over een invaliditeitsgraad van zeventig procent. Joggen kon hij nog, als hij tenminste de pijn in zijn knieën verbeet. Opdrukken was iets anders. In zijn oorlogsjaren verrichtte hij elke ochtend minstens tweehonderd push-ups. Nu nog tien. Hoofdpijn was ook zijn deel. Migraineaanvallen, waarbij het leek alsof zijn hoofd in een bankschroef zat geklemd. En dan waren er de nachtmerries. Geen nacht zonder angstdromen, vervuld van danteske gruwel en taferelen van tomeloos geweld, waaruit hij ontwaakte met hartkloppingen en een van angstzweet doordrenkte pyjama. Gelukkig was er de judoclub van de Mechelse politie, gevestigd in een versleten zaaltje boven het stedelijk zwembad, dat nog door de Duitsers in de Grote Oorlog was gebouwd. Twee avonden per week ging hij ernaartoe. Wie hem bezig zag, vond hem soms een zielenpoot. Traag en kreunend. Maar als de klok negen sloeg en iedereen naar

huis ging, bleef hij samen met een spitsbroeder achter. Adjunct-commissaris René Schaepherders, een man wiens gouden hart verscholen ging achter een streng uiterlijk, met brillantine achterovergekamd zwart haar en gitzwarte ogen, was een van de weinigen die zijn spionageverleden kende. De man wist waar en hoe Van Hooff in de oorlog opgeleid was. Schaepherders kwam nogal eens met ruw volk in contact en had Van Hooff gevraagd hem een paar 'trucjes' te leren, van het soort waarmee politiemannen zich officieel niet mochten inlaten. Zo hadden ze elkaar gevonden. De politiemann leerde van de kapper, en de kapper kon nog iets van zijn oude vorm behouden. Samen oefenden ze op de tatami gevechtstechnieken die niet zozeer een beroep deden op fysieke kracht, als wel op snelheid, behendigheid en diepgaande kennis van de zwakke plekken van het menselijk lichaam. De bewegingen van het muay-thaiboksen, de efficiëntste en brutaalste gevechtstekunst die Van Hooff ooit had moeten leren. Met ijzeren discipline had hij de zeven technieken van de Thaise methode ingeoeffend. Zijn handen gebruikte Van Hooff daarbij spaarzaam. Hij had ze nodig voor zijn beroep. Harde slagen en bokswerk kwamen er zelden aan te pas. Voetvegen en heupbewegingen des te meer. Wie Schaepherders ooit van achteren zou willen beetnemen, of te dichtbij kwam met een getrokken wapen, zou geen kans maken. Daar zag Van Hooff op toe. Zou hij het zelf ook nog kunnen als de noodzaak zich ooit zou opdringen?

Met tientallen tegelijk schoten deze gedachten door zijn hoofd terwijl hij zijn voordeur naderde. Eenmaal geheim agent, altijd geheim agent. Het was erger dan een oude beroepsmisvorming, vond hij. Het was een psychische stoornis en ze had een naam: paranoia. Hij vervloekte zichzelf erom. Achtenveertig uur later diende hij die mening bij te stellen.

2 Een naar voorgevoel

Schuttersvest, vrijdag 17 augustus 1956, 18.00 uur

Het was vrijdagavond en de klok stond op zes uur. In het kapsalon weerklonken Van Hooffs laatste lachjes en grapjes. Ze waren fake. Opnieuw waren de kapstoelen geen ogenblik onbezet gebleven. Een dag om hoofdpijn van te krijgen. Wat dan ook gebeurd was. Ook de knieën tekenden weer verzet aan. Toen hij de laatste klant de deur uit had gewerkt en naar huis wilde gaan, was hij niet in de stemming om irritaties te negeren. Ook al betroffen ze de mysterieuze man die hij gisteren en de dag daarvoor professioneel aan zijn laars had gelapt. Daar had je hem weer. Die hoed, die blik, die bank. Het was de derde dag op rij dat hij er zat. Steeds diezelfde arrogante, sturende houding, dat hoofd gericht op één plek: zijn salon.

Bliksemsnel trok Van Hooff zijn conclusies. Als iemand hem kwaad wilde berokkenen, zouden zich al andere dingen hebben voorgedaan. Daar ging dit dus niet om. Een bespiedingsactie was het ook niet. De gluurder deed geen enkele moeite om zijn aanwezigheid te verhullen. Wat viel er trouwens te bespioneren? Nee, deze man zocht contact. Maar hij stelde zich door zijn opdringerige aanwezigheid tegelijk intimiderend op. Dat betekende dat hij zich in een machtspositie waande en eerst indruk wilde maken. Signalen waar Van Hooff niet van hield, maar die hem natuurlijk onmiddellijk deden denken aan de wereld van geheim agenten.

Het zal toch niet waar zijn? Wie komt me nu lastigvallen?

Hij stapte de straat over, in één rechte lijn naar de bank. De man verroerde geen vin. Van Hooff kon hem nu beter zien. Hij was jong en breedgeschouderd. Niet bijzonder goed gekleed, eerder banaal en zo onopvallend mogelijk. Een haarloze kin en uitpuilende grijze ogen, die hem traag en volkomen zelfverzekerd aankeken en Van Hooff deden denken aan een vissenkop.

Hij nam plaats naast hem en stak direct van wal. ‘U vindt mijn kapsalon blijkbaar nog steeds het bekijken waard, zo drie dagen na elkaar?’

‘Mijnheer Van Hooff, als ik me niet vergis. Geboren in 1911. Gescheiden. De rang van luitenant. Verdienstelijk geweest in de oorlog.’

Hij sprak de woorden uit met de dreigende zelfverzekerdheid waarmee een politieondervrager een misdadiger duidelijk maakt dat elk verzet nutteloos is. Maar dat was niet wat Van Hooff zo irriteerde. ‘Verdienstelijk in de oorlog’? Voor zover de man het al niet had verkorven bij Van Hooff, was dat bij dezen geschied.

‘Ik heb geen tijd voor kletspraat’, snauwde hij. ‘Als je wat te zeggen hebt, doe het dan.’

‘Mijn naam is Belmans’, antwoordde de vissenkop.

Belmans, het zal wel.

‘Ik werk voor de Belgische Staatsveiligheid’, waarop hij een document uit zijn binnenzak opdiepte met de voorzichtigheid waarmee een gauwdief een gestolen juweel zou aanbieden. Van Hooff zag er daarom een zoveelste teken van misplaatste eigenwaan in. Hij wist genoeg af van dit soort identiteitsbewijzen om meteen te zien dat het authentiek was. Met alle beleefdheid die hij in zich had, maakte hij zijn ongenoegen duidelijk.

‘U kon niet gewoon aanbellen of zo? U weet intussen al lang waar ik woon en werk.’

‘Wij gaan niet over één nacht ijs. We weten dat u geen hoge pet op heeft van onze dienst. Mij was gevraagd voorzichtig te zijn.’

Van Hooff had geen zin in discussies over zijn pensioen als geheim agent, dat nog steeds niet werd uitgekeerd, noch over de

absurde vraag van het ministerie om bewijzen voor te leggen dat hij drie jaar in Dachau had vastgezet. Van dat soort volk had hij inderdaad geen hoge pet op. Staalhard keek hij in de vissenogen en zweeg.

‘Ik las in uw persoonsbeschrijving dat men u vroeger als “een te duchten geheim agent” bestempelde.’ De veiligheidsagent, die minstens twintig jaar jonger moest zijn, bekeek zijn gesprekspartner van top tot teen alsof hij een stuk vee schatte. ‘Dat valt me nogal tegen moet ik zeggen. Met alle respect hoor.’

De woorden waren niet eens bedoeld om te kwetsen. Belmans was het blijkbaar gewoon om geen tegenspraak van gewone burgers te krijgen. Maar een provocatie was het natuurlijk zeker.

‘U heeft het niet meer in u, nietwaar? De jaren beginnen te wegen. En dan ’s avonds alleen thuiskomen. Treurig allemaal. Misschien hebben we ons vergist in uw huidige bekwaamheden...’

Een hersenspoeler, dacht Van Hooff. Een heel slechte dan. Hij trok een gezicht alsof hij naar een lastige vlieg keek. ‘U heeft nog welgeteld drie seconden om mij iets interessants te vertellen.’

‘We hebben een opdracht voor u’, zei Belmans, nu met nauwelijks verholen aandrang in zijn stem. ‘Als u zoiets nog aankan tenminste.’

Van Hooff kon een lach niet onderdrukken. ‘Een opdracht? Jullie hebben mij geen opdrachten te geven. Onze relatie is negen jaar geleden afgesloten. Voorgoed. Wat een nonsens!’

Belmans hield zijn gezicht in de plooi. Maar Van Hooffs mensenkennis was meer dan voldoende om te merken dat de gluurder van zijn stuk was gebracht. Het maakte hem agressiever.

‘U weet blijkbaar niet meer hoe het werkt, Van Hooff’, klonk het bits. ‘Wij hebben een zeer lange arm. Die kan in uw voordeel maar natuurlijk ook in uw nadeel werken.’

‘Scheer je hier weg’, schamperde Van Hooff en hij stond op. Genoeg. Hij had een diepgewortelde hekel aan parvenu’s die hersenloos de vrijheden misbruikten waarvoor anderen hun leven hadden gegeven.

‘Van ons loopt men niet zomaar weg, Van Hooff!’ hoorde hij achter zich. Tegelijk voelde hij een hand op zijn schouder rusten. Toen klikte er iets in zijn hoofd.

Later zouden enkele geïmponeerde voorbijgangers verklaren dat het allemaal razendsnel was gegaan. In een flitsende beweging hadden ze mijnheer Van Hooff de hand van zijn achtervolger zien beetpakken. Een oogwenk later zat de man op zijn knieën, met een gepijnigde trek om de lippen. Goed gedaan van mijnheer Van Hooff, verklaarde iemand aan de wijkagent. Met al dat crapuul op straat tegenwoordig. Ze moesten het maar eens voelen.

Van Hooff hield de vingers van Belmans in een houdgreep. Ze stonden op breken.

‘Een lange arm, zei je? En wat vind je van mijn arm, Belmans? Wat geeft jullie het recht om een onschuldige burger te komen lastigvallen en handtastelijk te worden? Hè?’

Belmans kreunde. ‘Ah, Van Hooff, waar is uw verstand, man...’

De coiffeur boog zich nu licht voorover. Een technische ingreep die Belmans deed ineenkrimpen van de pijn.

‘En voor u is het mijnhéér Van Hooff. Begrepen?’

Belmans knikte heftig. Het had allemaal niet langer dan tien seconden geduurd. Van Hooff liet los en wandelde terug de straat over met de kalmte van een man die zopas de hond heeft uitgelaten. Vanuit zijn ooghoeken nam hij een man in een stilstaande donkere Peugeot waar. Hetzelfde type als Belmans. Zijn handlanger allicht. Maar de handlanger maakte geenszins aanstalten om zijn voertuig te verlaten. Hij staaarde Van Hooff aan alsof hij een Eskimo op de Schuttersvest zag lopen. Heel even genoot de kapper van het moment. Maar hij wist dat dit niet voorbij was.

3 Een gesprek onder kameraden

*Dzerzjinski plein, Moskou, vrijdag 17 augustus
1956, 9.15 uur (GMT +3)*

Er ging een haast hallucinerende werking uit van het monumentale, vaalgele gebouw. Het domineerde alles en iedereen aan het Dzerzjinski plein. Telkens opnieuw viel het hem op hoe gewone burgers er in een grote boog omheen liepen. Zelfs tijdens de spitsuren, wanneer duizenden zich hier in de wijk Mesjtsjanski naar hun kantoor repten, haalde niemand het in zijn hoofd om langs de gevel en al helemaal niet voorbij de monumentale ingang te wandelen. Iedereen wist dat aan de andere kant van de deuren een heel andere wereld functioneerde. Als men er mee te maken kreeg, veranderde het leven in een nachtmerrie.

Aleksandr Mitsjajel Sacharovski vond dat prima. Vadertje Stalin was al drie jaar dood, maar het Loebjankagebouw straalde nog steeds de alomtegenwoordigheid van zijn geheime politie uit, de hoeder van de partij en de bestrijder van de klassenvijand. 'Moskou-Centrum', zo noemden ingewijden hun hoofdkwartier. Ondanks zijn overgewicht stapte hij met vaste tred naar de ingang, toonde zijn pasje en stapte binnen in het duistere schaduw domein van de KGB, het Komitet Gosoedarstvennoj Bezopasnosti oftewel Comité voor Staatsveiligheid. Het was Sacharovski's werkgever en zijn leven. En ook de bewaker van de Sovjet-Unie, het arbeidersparadijs, waarvan hij ook wel wist dat het nog voor verbetering vatbaar was, maar waar de mensen onvergelijklijk veel rechtvaardiger en beter leefden dan in de bourgeoisie maatschappij aan de andere kant van het IJzeren Gordijn. Zelf mocht hij niet klagen

over het leven. Hij was 46 jaar oud, was generaal en was de gelukkige bezitter van een datsja in het landelijke Koentsevo, waar nog andere leden van de nomenklatoera hun buitenhuis hadden. Niet dat hij er vaak kwam, want zijn echte thuis leek wel het Loebjankagebouw te zijn. Hij bracht er minstens tien uur per dag door. Vanbinnen was het gebouw even groot en intimiderend als het er aan de buitenzijde uitzag. Zeker die dag. Want Sacharovski wist dat zijn eerste gesprek er een met de grote baas zou worden. Een vooruitzicht waar men niet kalmer van werd. KGB-chef Ivan Serov zag je normaal alleen bij belangrijke stafvergaderingen en natuurlijk tijdens de 1 mei-parade op het Rode Plein. Dat Sacharovski er op zijn eentje heen moest, kon twee dingen betekenen. Een promotie, of het omgekeerde.

Terwijl hij naar de lift op de benedenverdieping stapte, overviel hem een gedachte. Steeds had de lift hem naar boven gebracht. Nooit een verdieping lager, naar de kelderverdieping. Daar lagen de isoleercellen en de ondervragingsruimtes. Daar bevond zich ook de smalle trap die toegang gaf tot de binnenplaats, die vanwege de discretie ook als executieplaats werd gebruikt. Al ten minste drie kopstukken van het staatsveiligheidsapparaat en honderden anderen waren daar ter dood gebracht. Terecht natuurlijk. Afvalligen en verraders. Ze hadden de partij verraden en betaalden er de hoogste prijs voor: de *vysjaja mera*, of ultieme sanctie. De verrader werd naar een cel gebracht, soms ook naar de binnenplaats, moest op de knieën zitten en kreeg een nekschot toegediend. Al kon de KGB soms ook fantasierijkere methodes bedenken. Zo wilde de geruchtenmolen dat de dubbelspion Penkovski levend gecremeerd was. Een gruweldood die op film was vastgelegd om mogelijke andere kandidaat-overlopers de stuipen op het lijf te jagen. Dapper onderdrukte Sacharovski de van de pot gerukte gedachte dat het zo meteen ook zijn beurt zou kunnen zijn. 'Aleksandr Mitsjajel Sacharovski! U wordt ontslagen als hoofd van het Eerste Hoofddirectoraat van de KGB, u wordt geroyeerd uit de partij en wegens verraad aan het volk

van de Sovjet-Unie ter dood veroordeeld!’ Stel je voor. Onzin natuurlijk.

Hij schudde het waanidee van zich af en duwde op liftknop nummer twee. Welke diensten had hij het volk al niet bewezen tenslotte? Terwijl de lift zich traag omhooghees, schoot de gedachte hem door het hoofd. Het Eerste Hoofddirectoraat deed wat het moest doen. Het was verantwoordelijk voor al het buitenlandse spionagewerk. Sacharovski leidde niet minder dan zeventien directoraten, die elk een of ander aspect van de buitenlandse geheime dienst behartigden.

De baas van het Eerste Hoofddirectoraat stapte de lift uit en werd begroet door een in de houding springende geüniformeerde KGB-sergeant. Hij wandelde naar zijn kantoor, dat gelegen was in het laatste vertrek van de gang, die al in volle bedrijvigheid leek. De directeur-generaal had er een hoekkantoor. Hier bracht hij zijn dagen en vaak ook zijn nachten door. Hij hoefde zelden buitenshuis te werken. Zelfs wanneer hij binnen was, deed hij zijn deur op slot. Een maatregel die hij natuurlijk ook nam wanneer hij zich een korte lunchpauze veroorloofde in de directeursmess of, zoals nu, naar een vergadering moest. Onveranderlijk tikte hij dan de cijfercode van zijn deur in en draaide nog even aan de klink om te controleren of ze wel degelijk goed was gesloten. Hij hoopte dat hij niet te lang hoefde te wachten op de secretaresse, die hem naar de grote baas zou leiden. Hij vond niet de rust om plaats te nemen achter zijn bureau. Hij keek naar zijn handen. Tot zijn ontzetting trilden ze lichtjes.

Het wachten bleek gelukkig van korte duur. Minuten later al werd hij opgehaald door luitenant Olga Boetina, een knappe ijskoningin die voor de grote baas werkte. Zacht van tred ging ze hem voor naar de derde verdieping, het duistere schaduw domein van de Voorzitter. Zonder een woord te wisselen stapten ze door een eindeloze gang met rood tapijt. De corridor telde veel minder deuren dan die op de tweede verdieping. Voor een gecapitonneerde dubbele deur hield de ijskoningin halt. Ze loodste hem

binnen in een antichambre, die op haar beurt toegang gaf tot het heiligdom van de kameraad voorzitter.

‘U wacht op het groen licht. Dan gaat u verder’, snauwde ze hem toe.

Het sein liet niet lang op zich wachten. Sacharovski bleef echter staan, niet wetend wat hij kon verwachten. Wat zijn aandacht echter het meest gevangenhield was de stilte, die zo buitengewoon was dat het bijna verontrustend leek. Toen vermande hij zich en duwde de deur open. De ruimte daarachter was ruim en volledig met edelhout bekleed. Aan de ene zijde een raam met uitzicht op het Dzerzjinski plein, aan de andere kant een ruim bemeten houten bureau met vier telefoons erop. In het midden een lange houten tafel met vergaderstoelen. Alles in dezelfde strakke, sobere stijl. Nergens was papier te zien, geen snippertje.

Bij het raam stond een gestalte. Hij hield nonchalant een sigaret in zijn hand en keek zijn gast met de rug aan. Daar stond de meest gevreesde van alle KGB'ers: Ivan Serov. Een kleine kalende man die geen woorden nodig had om gelijk te hebben. Hij beschikte over een reputatie van prikkeldraad. Zijn verdiensten waren alom bekend in de partij: Serov was een van de verantwoordelijken van het bloedbad van Katyn, waar in mei 1940 meer dan vierduizend Poolse officieren waren vermoord door de NKVD, zoals de communistische geheime dienst toen nog heette. Ook organiseerde hij op bevel van Stalin de massadeportatie van honderdduizenden inwoners van de Baltische regio en de Krim-Tataren. Tot aan zijn ellebogen zat hij onder het bloed, deze oudgediende van de vroegere KGB-chef Beria, de nietsontziende handlanger van Stalin die na diens dood geëxecuteerd werd op bevel van de nieuwe leider, Nikita Chroesjtsjov. Maar Serov, een stalinist pur sang, had de zuiveringen overleefd. Nu zette hij zelf de KGB naar zijn hand. Net zoals hij ook de geheime diensten van een aantal andere Warschaupactlanden trachtte te controleren. Hij had mee het Ministerium für Staatssicherheit, afgekort de Stasi, in de DDR op poten gezet, net zoals de Urząd Bezpieczeństwa of UB, de

Poolse geheime dienst. Zo had Serov niet alleen het stalinisme in de Sovjet-Unie sterk gehouden, maar ook in deze Oostbloklanden.

Onverstoorbaar bleef Serov uit het raam kijken. Het was slechts een van de vorstelijke signaturen waarmee hij zijn almacht benadrukte. Sacharovski bleef in de houding op zijn vloerkleed staan – het was voor het eerst dat hem dit overkwam. En het voelde bijzonder onprettig aan. Nee, een promotie viel hier niet te verwachten. Terwijl Serov de generaal in diens getergde staat op het tapijt liet staan, hield hij zijn blik strak op het Dzerzjinskiplein gericht. In het midden ervan een reusachtig marmeren standbeeld.

Serov neigde zijn hoofd. ‘Kameraad, u weet wat voor bijnaam ze Dzerzjinski geven?’ vroeg hij plots.

De directeur-generaal voelde zweetparels over zijn rug glijden. Natuurlijk wist hij wat voor bijnaam Felix Dzerzjinski had: Felix de slager. Vroeg Serov hem werkelijk om dat te zeggen over de man die als allereerste in dit gebouw had geheerst? Die nog door Lenin zelf na de Oktoberrevolutie aan het hoofd was gezet van de Tsjeka, de bolsjewistische geheime dienst, die de contrarevolutionairen en alle mogelijke andere lastpakken met honderdduizenden tegelijk had opgesloten, gemarteld of gedood?

‘Excuus, kameraad Serov...?’

De voorzitter draaide zich om. Een ongewoon hoog voorhoofd, een wijkende haarlijn, dunne lippen, een kuiltje in de kin. Een brok dominante wilskracht. Door zijn sigarettenrook heen glimlachte hij naar de chef van het Eerste Hoofddirectoraat. Het was een grijns die het midden hield tussen minachting en gemaakte vriendelijkheid.

‘Dzerzjinski was een zwijn. Een Pool bovendien.’ Hij sprak het woord uit alsof het ongedierte betrof. ‘Zijn methodes zijn niet actueel meer. Maar zijn arendsoog wel, kameraad. Hij zag alles en hij wist alles.’

‘Jazeker, kameraad voorzitter.’

‘En wij? Zien wij ook alles?’ vroeg Serov terwijl hij naar zijn bureau wandelde.

Sacharovski was geen watje, evenmin was hij een idioot. Suggesteerde Serov dat de buitenlandse inlichtingendienst zijn werk niet deed? Dan beloofde dit onderhoud niet veel goeds.

Serov nam plaats en nodigde hem toen eindelijk ook uit om te gaan zitten.

‘Vertel eens. Wat is uw mening over de geheime rede van kameraad Chroesjtsjov?’

De vraag sloeg in als een bom en was zo mogelijk nog delicateser dan de vraag die hij over Dzerzjinski had gesteld. Het was pas een halfjaar geleden dat de nieuwe partijleider Chroesjtsjov een schokgolf door het twintigste congres van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie gejaagd had. Na tien dagen voortvarend vergaderen stonden de 1450 afgevaardigden klaar om huiswaarts te keren, toen ze in de nacht van 24 op 25 februari weer naar hun plaatsen werden gesommeerd in de Andrejevskizaal van het Grote Kremlinpaleis. Er was nog een laatste, ongeplande sessie op handen. Buitenlandse partijleiders mochten er echter niet meer in. De honderden aanwezigen vroegen zich af wat er gebeurde. Toen Chroesjtsjov en de andere leden van het presidium op het podium plaatsnamen, zagen de meesten van hen er opgewonden uit. Bezwepte, rood aangelopen gezichten. Chroesjtsjov stak van wal met een toespraak. Met grote ontzetting hoorde het partijcongres hoe Stalin als een misdadiger en massamoordenaar ontmaskerd werd. Hij had massadeportaties georganiseerd, honderdduizenden echte of vermeende tegenstanders laten doden, zonder enige vorm van rechtsgang. De Sovjet-Unie was een land dat in angst, wanhoop en onzekerheid gedompeld was. Onomstotelijk was vast komen te staan dat volstrekt onschuldige mensen tot absurde bekentenissen waren overgegaan en hun menselijke waardigheid hadden verloren omdat ze gemarteld werden of omdat men dreigde hun familieleden te pijnigen. Allemaal op direct bevel van Stalin. Zo kon het niet verder. De nieuwe leider kondigde een verregerende destalinisering van de Sovjet-Unie aan. De Andrejevskizaal leek wel verijsd. Nog groter was de ontzetting toen Chroesjtsjov een vreedzame

co-existentie met het Westen aankondigde. En helemaal verbluffend vonden velen zijn uitspraak dat er verschillende wegen naar het socialisme mogelijk waren. Dus niet alleen de Sovjetmanier.

Na vier uur spreken was Chroesjtsjov teruggekeerd naar zijn zetel in het centrum. Het spreekgestoelte bleef leeg. Er volgde geen applaus maar een lange en zeer ongemakkelijke stilte.

Serov kneep een paar keer in het puntje van zijn neus. ‘De man heeft ballen. Dat moet ik hem nageven. De meesten in de zaal durfden elkaar niet meer aan te kijken. Wat is uw mening daarover, kameraad?’

Vliegensvlug zocht Sacharovski naar een manier om deze strikvraag te omzeilen. Waarom had kameraad Nikita Chroesjtsjov alle zonden op Stalin geladen? Was hij immers zelf niet betrokken bij al die zuiveringen? Waarom had hij Stalins hielen gelikt tot die dood was? Waarom betuigde hij alleen spijt over Stalins communistische slachtoffers, maar niet over de ontelbare niet-communistische? En waren al die onthullingen wel zo verstandig? Vragen die Sacharovski had kunnen stellen. Maar die hij wijselijk achterwege liet.

Serov monsterde hem met zijn hoofd achterover en zijn mondhoeken heerszuchtig omlaag. ‘Niet antwoorden is erger dan slecht antwoorden, kameraad.’

Een ijzige kilte bekreep Sacharovski. Hij voelde zich nietig en kwetsbaar, maar vooral bang.

Plots leek Serov een koerswending te maken. Hij bood zijn ondergeschikte een sigaret aan uit een zilveren koker en sloeg een vertrouwelijkker toon aan.

‘Aleksandr Mitsjajel!’ zei hij met een lach. ‘We zijn hier onder elkaar, kameraad! Niemand hoort ons. Wij kunnen toch vrijuit met elkaar van gedachten wisselen?’

‘Ja, euh, jazeker kameraad voorzitter’, stamelde de uit het lood geslagen generaal. Hij nam zijn toevlucht tot de klassieke partij-ideologie. ‘Ik ben ervan overtuigd, kameraad voorzitter, dat het Westen onderhevig zal zijn aan zware economische crisissen. De grote staten zullen met elkaar oorlog voeren om de hegemonie;

het proletariaat in de westerse landen zal over niet al te lange tijd na een revolutie de macht overnemen; het Rode Leger zal overal in het Westen door het proletariaat als bevrijders verwelkomd worden...’

Verder kwam hij niet, want Serov maakte een einde aan dit verplichte nummertje.

‘Ik zal het u gemakkelijk maken’, zei de KGB-chef. ‘Nikita is een trouwe dienaar van de partij. Een man met het hart op de juiste plaats.’

En een man die meer dan vijftigduizend communistische partijfunctionarissen had laten ombrengen tijdens de Grote Zuiveringen van 1938, bedacht Sacharovski.

‘Maar Nikita is een boer uit Oekraïne en zal altijd een boer blijven. Een beperkte visie, begrijp je?’ ging Serov verder. ‘Er zijn nogal wat belangrijke kameraden die zijn nieuwe koers bestempen als, laten we zeggen... nogal avontuurlijk.’

De generaal begreep dat Serov eigenlijk bedoelde dat de Sovjetleider met vuur speelde en dat hij al een eerste keer zijn handen had verbrand in Polen. Op 28 juni waren in de industriestad Poznań honderdduizend arbeiders de straat op gegaan voor een hoger loon. Die staking was zeer snel omgeslagen in een anticommunistische rebellie. Het hoofdkwartier van de lokale veiligheidsdiensten was bestormd. Enkele politieke gevangenen werden uit hun cel bevrijd. Later op de avond eisten de manifestanten ook vrije verkiezingen, het ontslag van de communistische machthebbers en zelfs het vertrek van de Sovjettroepen. Het communistische regime sloeg meteen terug, met honderden tanks en troepen die met scherp schoten. Tegen de avond waren er drieënvijftig dode en vele honderden gewonde betogers te betreuren. De opstand was snel bezworen. Maar de politieke naschokken waren te voelen tot in het Kremlin.

Ook in andere socialistische broederlanden zouden bepaalde bourgeoisielementen Chroesjtsjovs riskante uitspraken weleens kunnen misbruiken om van de juiste weg af te wijken, opperde

Serov. ‘En dus moeten wij hem een handje helpen. Begrijp je?’

‘Ik begrijp het, kameraad voorzitter’, zei Sacharovski, hoewel hij twijfelde aan zijn eigen woorden.

‘Is dat zo, Aleksandr Mitsjajel?’ Serov nam weer zijn houding aan van grootinquisiteur. ‘Hoe komt het dan dat wij de antisocialistische agitatie in Poznań niet voorzien hadden? En dat ze daarginds die afvallige Gomulka weer aan de macht laten komen? Een nationalist, een onverlaat die zich verzet tegen de steun van onze heldhaftige Sovjetsoldaten in dat landje van hem. En zo zullen er nog wel een paar gevaarlijke antirevolutionaire elementen rondlopen in de broederlanden. En onder wiens verantwoordelijkheid vallen die in dit huis, Aleksandr Mitsjajel? Ik luister... Sterker nog, ik hang aan uw lippen!’

Generaal Sacharovski had zijn adamsappel even niet onder controle en slikte. ‘Onder het Eerste Hoofddirectoraat, kameraad voorzitter.’

Er flitste een vonk van ongecontroleerde boosheid door de ogen van de voorzitter, die meteen weer verdween. Toen trok Serov een lade open. Even be kroop Sacharovski de surrealistische gedachte dat hij er een revolver uit zou opdiepen en hij hier ter plekke het nekschot zou krijgen. Maar Serov kwam voor de dag met een zwart kartonnen mapje.

‘Hier heb je een namenlijst van figuren die een potentieel gevaar vormen’, zei hij.

Sacharovski begreep wat hij bedoelde. Het was niet de gewoonte van de KGB om te wachten tot potentiële gevaren ook echte gevaren werden. Hij opende het mapje en las.

Even later sloeg hij een verbaasde blik op naar zijn baas. ‘Maar hier staan officieren bij van onze zusterorganisaties in de DDR, Roemenië, Polen. De Stasi, de Securitate, de UB...’

‘Alle zeilen bijzetten, zou ik zeggen’, onderbrak Serov hem. ‘Zeker bij Directoraat S. We willen toch niet meemaken dat we binnenkort aan het Centraal Comité moeten melden dat een verrader uit de broederlanden op de een of andere manier aan onze waar-

neming is ontsnapt toen jij, Aleksandr Mitsjajel, lag te slapen?’

Het was een kaakslag. Maar Sacharovski nam hem nederig in ontvangst. Het was duidelijk dat Serov – en al wie hij verder nog vertegenwoordigde – van Chroesjtsjovs ‘avontuurlijke’ koers gebruik wilde maken om oude rekeningen te vereffenen en nieuwe pionnen in het veld te plaatsen.

‘Ik zal meteen het nodige doen. In welke landen raadt u mij aan om Directoraat S te activeren?’

‘In alle landen waar we illegalen hebben zitten, Sacharovski!’

De KGB runde twee soorten spionnen in het buitenland. De ene soort bestond uit geheim agenten die doorgingen voor diplomaat, cultureel of militair attaché, journalist of handelsvertegenwoordiger. Voor de westerse contraspionage kwam het er dan op aan om uit te vissen wie van die lui spionagewerk verrichtte. Veel moeilijker hadden ze het met de tweede soort. In tegenstelling tot de eersten genoten de ‘illegalen’ geen diplomatieke onschendbaarheid. Ze verbleven volkomen onwettelijk in een ander land onder een valse identiteit. Daar deden ze zich voor als autochtonen en vervulden uiterst geheime opdrachten, van het chanteren en discrediteren van vijanden van de Sovjet-Unie tot het fysiek uitschakelen van hen. Ze werden aangestuurd door Directoraat S, een van Sacharovski’s zeventien afdelingen in het Eerste Hoofddirectoraat. Serov had de onderafdeling van de illegalen dan ook heel toepasselijk ‘Lijn N’ gedoopt, naar het Russische *nelegalni* oftewel illegalen. De training van zulke agenten was een peperdure affaire. Mannen en vrouwen moesten voorbereid worden om zich honderd procent te gedragen als ingezetenen van westerse landen. Sacharovski’s agenten moesten niet alleen de vreemde taal machtig zijn, maar haar ook volkomen accentloos spreken. De plaatselijke gebruiken dienden ze tot in de kleinste details te kunnen nabootsen. Sacharovski eiste zelfs dat ze wisten hoe men in een bepaald land zijn schoenveters knoopte. Want een Sovjetburger nam daartoe de hurkhouding aan, terwijl westerlingen meestal eerst zochten naar een hoger gelegen plek om hun voet op

te plaatsen. Dat soort details ontsnapten nooit aan zijn aandacht. Hij had er dus alle vertrouwen in dat ze Serovs wensen zouden vervullen.

4 Een puzzelstuk

Brussel, maandag 20 augustus 1956, 12.00 uur

De Poolse culturele attaché in de ambassade te Brussel was extatisch. Maar dat zou niemand van zijn collega's aan hem merken. Zijn leven was nu eenmaal gebaseerd op verheimelijking. Zijn ware ik was een aangelegenheid die hij onder dikke legendes had leren te verbergen. In zijn vakgebied deden weinigen het hem na. Niet dat het hem ver gebracht had. Nadat hij vijftien jaar van zijn leven in dienst had gesteld van de zegevierende communistische partij en haar geheime dienst, was hij nog steeds een slecht betaalde en ondergewaardeerde spion. Zo dacht hij er tenminste over. Zijn taak bestond in het runnen van een stel omgekochte conciërges, kantoorreinigers en meegaande lagere bedienden in dienst van niet al te belangrijke buitenlandse ambassades. Die leverden puzzelstukjes aan die vervolgens door iemand anders op een hoger echelon in elkaar werden gepast. Of niet. Zijn werk was gedoemd om obscuur te blijven. Daar kon hij mee leven. Erger was dat hij steeds sterker twijfelde aan de rechtschapenheid van zijn bezigheden. Onder het mom van grote idealen geschiedde onrecht van het brutaalste soort. En hij werkte eraan mee, op een bescheiden niveau, maar toch. Dat had lang genoeg geduurd. Hij ging er wat aan doen. Het volgende uur zou beslissend zijn. In zijn handen had hij een aantal microfilms met vertrouwelijke informatie. Daar was niets ongewoons aan. Als majoor van de Poolse geheime dienst, de UB, behoorde het tot een van zijn exclusieve taken om de geheime rapporten van en naar Warschau te lezen, te selecte-

ren en te verspreiden in de juiste kringen. De communicatie met Warschau bevond zich op lange rollen microfilm. Ze werden naar het UB-hoofdbureau doorgesluisd via de Poolse ‘diplomatieke tas’. Dat was een term die sloeg op alle goederen en documenten van diplomatiek personeel. Het internationaal gewoonterecht zorgde ervoor dat diplomaten zelden hoefden te vrezen dat de inhoud van de diplomatieke tas werd geïnspecteerd. In België prezen de Oost-Europese diplomaten zich gelukkig met een nogal gunstig douaneregime, waarbij de leden van het diplomatieke korps zelfs helemaal waren vrijgesteld van het doorzoeken van de bagage. Nog nooit had iemand dus de hand gelegd op de microfilms. Elke filmrol kon een dozijn of meer brieven, memo’s of andere documenten bevatten. Maar de rolletjes die hij nu in handen had, waren buitengewoon belangrijk. En hij zou er iets mee doen wat hij tot een paar maanden geleden zelfs in zijn stoutste dromen niet had durven te overwegen. Tijdens zijn lunchpauze zou hij de microfilmstroken de ambassade aan het Jubelpark uitsmokkelen.

Hij voelde de adrenaline door zijn lichaam pompen. Hij zou vandaag niet voor, maar tegen zijn eigen werkgever spioneren. Wel tien keer keek hij over zijn schouder naar de deur, ook al zat hij helemaal alleen in zijn kantoor. De klok sloeg twaalf. Daar verdwenen de rolletjes in de binnenzakken van zijn overjas. Hij snelde naar zijn huis aan de Tervurenlaan. Gelukkig lag zijn huurwoning vlakbij. De slaapkamer op de bovenverdieping was zijn sanctuarium. Uit een rugzak diepte hij een paar zijden handschoenen en een kleine platte doos op van vijftien centimeter lang en tien breed, ongeveer zo groot als een zakagenda. De gordijnen gingen dicht. Hij deed het licht uit, wikkelde de microfilmstrip af, stak een uiteinde in het doosje en trok eraan. Het was gehannes in het donker. De ene kopie na de andere maakte hij. Zijn handpalmen waren vochtig van het zweet. Hij stond onder tijdsdruk. Ondanks zijn zenuwachtigheid ging het snel. Gelukkig maar. Te lang wegblijven kon verdacht lijken. Een andere UB-officier kon onverwachts terugkeren van de lunch en merken dat de microfilm

ontbrak. Erger, veel erger nog zou het zijn als hij de microfilm beschadigde. En als hij in zijn woning of in de ambassade zelf zou betrappt worden met een microfilm, dan was hij een vogel voor de kat. Allemaal zeer onwaarschijnlijke gebeurtenissen. Maar in zijn vak daagde het onwaarschijnlijke vaker op dan men zou denken.

Net op tijd keerde hij terug in de ambassade. Zijn hemd was nat van het zweet. Hij kon alleen maar hopen dat niemand zou opmerken dat zijn handen nog steeds beefden. De microfilms gingen de safe in waar ze thuishoorden en waar niemand ze gemist had. Verdwaasd nam hij plaats aan zijn werktafel, keek werktuiglijk naar een onbeschreven blad en dacht na over de nabije toekomst.